

Kadınların Evlilik Bağıını Sonlandırma Yetkisinde Yeni Bir Dönem: 2012 Filistin Hul' Mahkeme Kararı

Miyase YAVUZ-ALTINTAŞ

<https://orcid.org/0000-0002-5338-3266>

miyase.yavuzaltintas@hbv.edu.tr

Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

İslam Hukuku, Ankara, Türkiye

Hakime Reyyan YAŞAR

<https://orcid.org/0000-0003-4873-2246>

hakimereyyan.yasar@ikc.edu.tr

Dr. Öğr. Üyesi, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi

İslam Hukuku, İzmir, Türkiye

Öz

Kadının evliliği sona erdirmeye hakkını düzenleyen hul', İslam aile hukukunun temel meselelerinden biridir. Klasik doktrinde, kadının hul' talebinin kabulü kocanın rızasına bağlı olup, bu süreçte mahkemenin denetimi gerekli görülmemektedir. Kocaya tanınan talâk hakkına karşılık, kadına sunulan bu boşanma imkânı, kadının başta mehir ve iddet nafakası gibi mali haklarından feragat etmesini zorunlu kılmaktadır. Bu durum, hul'un adil ve eşit bir boşanma yöntemi sunmadığı yönünde eleştirilmesine yol açmıştır. Günümüzde klasik hul' uygulamasını sürdüren ülkeler bulunmakla birlikte, Mısır gibi bazı Müslüman ülkelerde kazâi hul' olarak isimlendirilen uygulama benimsenmiştir. Kazâi hul' uygulamasını klasik hul'dan ayıran husus, kocanın rızası aranmaksızın hâkimin takdir yetkisi esas alınmış olmasıdır. Bu uygulamanın temel amacı, kadınların sosyal ve ekonomik güvenliğini artırmak ve toplumsal adaleti sağlamaktır. 2012 yılında Filistin'de Batı Şeria ve Gazze bölgelerinde uygulanmak üzere yürürlüğe giren 3 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kazâi hul' düzenlemesi kabul edilmiştir. Bu düzenleme, şeriat mahkemelerine yetki tanıyarak, kadının boşanma taleplerinin kocanın rızasına bağlı olmaksızın değerlendirilmesine imkân sağlamıştır. Reform çerçevesinde, hul' sırasında kadının ödemesi gereken mali bedelin, evlilik süresi ve tarafların ekonomik durumları dikkate alınarak mahkeme tarafından belirlenmesi öngörülmüştür. Her ne kadar Mısır ve Ürdün gibi ülkelerde kazâi hul' vb. uygulamalar mevcutsa da Filistin'deki kazâi hul' düzenlemesi, diğer Müslüman ülkelerdeki benzer uygulamalardan önemli bir noktada ayrılmaktadır. Filistin uygulaması yalnızca zıfâf öncesi durumlarda kazâi hul' başvurusuna izin vermektedir. Dolayısıyla, bir süre evlilik hayatı yaşamış, çocuk sahibi olmuş ve çeşitli sebeplerle eşlerinden ayrılmak isteyen kadınlara bu hak tanınmazken, nişanlılık döneminde "askıda evlilik" yaşayan kadınlar için boşanma yolu açılmıştır. Söz konusu düzenlemenin etkileri, Batı Şeria ve Gazze Şeridi'nde farklılık göstermiştir. Batı Şeria'da reformlar hızla benimsenmiş, kadınların şeriat mahkemelerine başvurularında belirgin bir artış yaşanmıştır. Bu gelişme, kadınların hukuki haklarına erişimini kolaylaştırırken, toplumsal farkındalığın artmasına da katkı sağlamıştır. Ancak Gazze Şeridi'nde, muhafazakâr

toplumsal yapı ve diğer faktörler nedeniyle reformun uygulanmasında çeşitli zorluklar ortaya çıkmıştır. Şeriat Mahkemeleri Yüksek Yargı Konseyi'nin aldığı bu karar, toplumda farklı tepkilere yol açmıştır. Bir yanda kadın haklarını genişleten ve toplumsal sorunlara çözüm sunan bir reform olarak değerlendirilirken, diğer yanda aile kurumunu zayıflatacağı ve boşanma oranlarını artıracığı endişesiyle eleştirilmiştir. Bu çalışmada, Filistin'in kazâî hul' düzenlemesi, toplumsal ihtiyaçlar, hukuki gerekçeler ve sonuçlar açısından ele alınarak diğer ülkelerdeki kazâî hul' uygulamaları ile mukayeseli olarak incelenmektedir. Araştırma, doktrinel yöntemin yanı sıra sosyo-hukuki bir yaklaşımı benimseyerek, söz konusu reformun Filistin aile hukukundaki yerini ve etkilerini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Günümüzde kazâî hul' düzenlemeleri, İslam hukukunun temel prensipleri ile modern aile yapısının gerekliliklerini bir araya getiren bir model sunmaktadır. Bu çerçevede, kadınların yaşam koşullarını iyileştirme ve toplumsal adaleti sağlama çabalarının bir yansımasıdır. Bu çalışma, Filistin'de alınan söz konusu kararın hukuki ve toplumsal boyutlarını analiz ederek, Filistin aile hukukuna dair (Türkçe'de oldukça kısıtlı bulunan) literatüre katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Ayrıca, kazâî hul'e ilişkin bu içtihat, İslam aile hukukunun güncel problemlerini ele alma noktasında hem akademik hem de pratik düzeyde önemli bir katkı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Filistin Aile Hukuku, Boşanma Hukuku, Kazâî Hul', Hakları, Reform, Şeriat Mahkemeleri Yüksek Yargı Konseyi.

A New Era in Women's Authority to Terminate Marital Bonds: The 2012 Palestinian *Khul'* Ruling

Miyase YAVUZ-ALTINTAŞ

<https://orcid.org/0000-0002-5338-3266>

miyase.yavuzaltintas@hbu.edu.tr

Assistant Professor, Ankara Hacı Bayram Veli University

Islamic Law, Ankara, Türkiye

Hakime Reyhan YAŞAR

<https://orcid.org/0000-0003-4873-2246>

hakimereyhan.yasar@ikc.edu.tr

Assistant Professor, İzmir Katip Çelebi University

Islamic Law, İzmir, Türkiye

Abstract

The right of a woman to terminate her marriage through *khul'* is one of the fundamental issues in Islamic family law. In classical doctrine, the acceptance of a woman's *khul'* request is contingent upon the husband's consent, and judicial oversight is not deemed necessary in this process. In contrast to the talaq right granted to men, this form of divorce for women requires them to forgo certain financial rights, such as mahr and iddah (legal waiting period) alimony. This situation has led to criticisms that *khul'* does not provide an equitable and fair method of divorce. While some contemporary countries continue to practice traditional *khul'*, such as Egypt, have adopted judicial *khul'*. The distinguishing feature of judicial *khul'* is that it relies on the discretionary authority of the judge without requiring the husband's consent. The primary objective of this reform is to enhance women's social and economic security and to ensure social justice. In 2012, the enactment of Decree No. 3 in Palestine introduced judicial *khul'* in the West Bank and Gaza. This regulation authorized the Sharia Courts allowing women to seek divorce without requiring their husband's consent. Under this reform, the financial compensation to be paid by the woman during *khul'* is determined by the court based on the duration of the marriage and the financial circumstances of both parties. Although it is observed that judicial *khul'* regulations have been implemented in countries such as Egypt and Jordan, the Palestinian judicial *khul'* differs significantly from similar practices in other Muslim countries. In Palestine, judicial *khul'* applications are permitted only in cases where the marriage has not been consummated. Consequently, women who have lived in a marital relationship, have children, and wish to separate for various reasons are not granted this right, whereas women experiencing a "suspended marriage" during the engagement period are provided with a legal avenue for separation. The impact of this regulation has varied between the West Bank and the Gaza Strip. In the West Bank, the reform was swiftly adopted, leading to a significant increase in the number of women filing for divorce at the Sharia Courts. This development has facilitated women's access to legal rights while also contributing to greater societal awareness. However, in the Gaza Strip, the conservative social structure and other contextual factors have posed challenges to the implementation of the reform. The decision of the High Judicial Council of Sharia Courts has sparked diverse reactions within society. On one hand, it is seen

as a reform that expands women's rights and provides solutions to social issues. On the other hand, concerns have been raised that it might weaken the family institution and increase divorce rates. This study examines Palestine's judicial *khul'* regulation in terms of societal needs, legal justifications, and consequences, comparing it with judicial *khul'* practices in other Muslim countries. Employing both doctrinal and socio-legal approaches, this research aims to analyze the place and impact of this reform within Palestinian family law. Today, judicial *khul'* regulations offer a model that integrates the principles of Islamic law with the necessities of modern family structures. In this regard, they reflect efforts to improve women's living conditions and promote social justice. This study seeks to contribute to the literature on Palestinian family law (which is limited in Turkish) by analyzing the legal and social dimensions of this decision. Furthermore, the jurisprudence surrounding judicial *khul'* provides significant contributions both academically and practically in addressing contemporary issues in Islamic family law.

Keywords: Palestinian Family Law, Divorce Law, Judicial *Hul'*, Women's Rights, Reform, High Judicial Council of Sharia Courts.